

NHL Stenden Hogeschool

**Bachelor HBO – Rechten voltijd
Crohonummer 39205**

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In juni 2019 is de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van NHL Stenden Hogeschool bezocht door een visitatiepanel van NQA. Het betreft een vierjarige voltijdopleiding in Leeuwarden. Het panel beoordeelt de opleiding als **goed**.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn gebaseerd op de competenties van het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012*. Deze competenties, met de bijbehorende beroepsrollen en beroepscontexten, geven een duidelijk beeld van waaraan studenten aan het eind van de opleiding als beginnend beroepsoefenaar moeten voldoen. De competenties zijn passend voor de beroepspraktijk en sluiten aan bij de verwachtingen van het werkveld. Het (internationale) hbo-niveau is voldoende aangetoond doordat de competenties zijn gerelateerd aan de Dublin descriptoren. Het panel vindt de visie van de opleiding op het beroep opportuun en actueel. De inhoudelijke profilering van de opleiding, met veel aandacht voor het NHL Stenden thema Vital Regions, kan echter scherper. De opleiding volgt het landelijk profiel nauwgezet. De eigen competenties “sociaal communicatief” en “zelfsturing” zijn eigenlijk al verweven met de landelijke competenties en daarmee niet echt onderscheidend. Er is goede afstemming met het werkveld over de beoogde leerresultaten en de profilering. De opleiding heeft een zeer betrokken en deskundige Werkveldadviescommissie, die een brede samenstelling kent.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Het programma sluit goed aan bij de beoogde leerresultaten. Het programma is uitdagend, breed, praktijkgericht en geeft studenten een goede kennisbasis mee. Er is nauwe aansluiting met de praktijk door het werken aan beroepsproducten vanaf jaar 1, praktijkcasuïstiek in de kennisvakken, de inzet van gastsprekers uit de praktijk, excursies, de derdejaars stage en de afstudeerstage. Vanaf het begin van opleiding is er veel aandacht voor juridisch onderzoek en het ontwikkelen van een onderzoekende houding. Studenten worden op deze wijze goed voorbereid op het doen van praktijkgericht onderzoek. Internationalisering is voldoende in het programma geborgd. Het minoraanbod mag van het panel en de studenten ruimer. De opleiding werkt hier inmiddels aan.

De opleiding gebruikt een heldere, activerende didactische aanpak, die goed aansluit bij de beoogde leerresultaten. Studenten geven aan dat ze zich goed uitgedaagd en geactiveerd voelen. De Juridische Ateliers in jaar 1 en 2 dragen daar in belangrijke mate aan bij. Studenten werken hier met docenten en het werkveld aan concrete beroepsproducten voor dat werkveld. Ook het didactisch concept DBE draagt bij aan het zelfsturend, actief leren van de student en aan de praktijkgerichtheid van de opleiding. De opleiding implementeert dit concept op ondogmatische wijze en durft daarbij pragmatische keuzes te maken. De begeleiding van studenten is goed opgezet en werkt in de praktijk prima. De opleiding mag zich verheugen in een goed en toegewijd docententeam. De docenten van de opleiding zijn hoog gekwalificeerd,

deskundig, enthousiast, betrokken en zeer toegankelijk voor studenten. Zij zijn initiatiefrijk, hebben lef en veel passie voor het vak en het onderwijs.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding beschikt over een goed toetssysteem, dat helder in elkaar steekt. De toetsen passen bij de werkvormen, het niveau en de inhoud van het programma. Er is daarmee ook een goede mix van toetsvormen. De navolgbaarheid van de beoordelingen nog voor verbetering vatbaar en kan consistentere. Hoewel studenten tevreden zijn over de informatievoorziening over de toetsing, ziet het panel hierbij toch ruimte voor verbetering. Voor de meeste toetsen zijn toetsmatrijzen beschikbaar. Deze moeten volgens het panel echter in alle gevallen beschikbaar zijn. Studenten zijn zeer tevreden over de voorbereiding op de toetsen, de beoordeling en de feedback. De kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen is goed opgezet en werkt in de praktijk adequaat. Het panel spoort de opleiding aan om het gebruik van het vier-ogen-principe verder uit te breiden naar ook een consequente toepassing hiervan bij de beoordeling van kleinere kennistoetsen. Het advies voor de examencommissie is om zich meer te richten op een pro-actieve insteek en meer haar eigen agenda te bepalen.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor deze het oordeel **goed**.

De opleiding toont goed aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd. Het programma en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. De opzet van de afstudeerfase steekt goed in elkaar, met minoren en het afstudeerrapport, waarbij studenten in beide onderdelen competenties op eindniveau aantonen. Studenten en alumni oordelen positief over de voorbereiding op het afstuderen. Op basis van de bestudering van het toetsmateriaal van de minoren en van de afstudeerrapporten, constateert het panel dat de afgestudeerden duidelijk aantonen de beoogde leerresultaten te hebben gerealiseerd. De onderwerpen van de afstudeerrapporten zijn relevant en praktijkgericht. De opzet en de theoretische en methodologische onderbouwing van deze onderzoeken zijn goed. Afgestudeerden komen goed en snel in het werkveld terecht, waar zij positief worden beoordeeld. Alumni oordelen positief over de voorbereiding door hun opleiding op de beroepspraktijk, zeker vanwege de breedte en praktijkgerichtheid van de opleiding.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inleiding	7
Schets van de opleiding	10
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	11
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	14
Standaard 3 Toetsing	20
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	23
Eindoordeel over de opleiding	26
Aanbevelingen	27
Bijlagen	29
Bijlage 1 Bezoekprogramma	30
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	32

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van NHL Stenden Hogeschool. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd, is samengesteld door NQA, in opdracht van NHL Stenden Hogeschool en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2016) en de *NQA Handleiding opleidingsvisitaties 2018*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 18 juni 2019. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer dr. mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden (voorzitter, domeindeskundige)

De heer mr. J.A. Pitstra (domeindeskundige)

De heer mr. O.A.P. van der Roest (domeindeskundige)

De heer J.A.B. Oude Vrielink (studentlid)

De heer drs. M. Fokkema, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

De opleiding maakte onderdeel uit van een visitatiecluster. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Bij de aanvraag heeft de instelling een zelfevaluatierapport (ZER) aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA Handleiding opleidingsvisitaties 2018*. Het visitatiepanel heeft de ZER bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht; zie bijlage 1 en 2. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

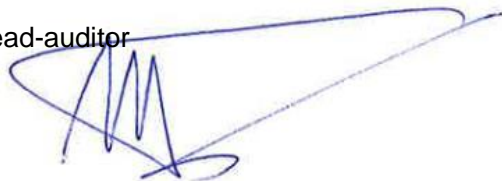
Utrecht, 2 oktober 2019

Panelvoorzitter

Dr. mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden

Lead-auditor

Drs. M. Fokkema

Schets van de opleiding

De opleiding HBO-Rechten van NHL Stenden Hogeschool (NHL Stenden) is in 2010 van start gegaan bij de toenmalige NHL Hogeschool (NHL). Ten tijde van de visitatie had de opleiding rond 350 studenten. De instroom was in de afgelopen constant (circa 90 studenten) en in het studiejaar 2018 – 2019 groeiend met 102 nieuwe eerstejaars. De opleiding stond in 2017 en 2018 als beste HBO-Rechten opleiding genoteerd in de Keuzegids.

Na de fusie van NHL en Stenden Hogeschool op 1 september 2018 is de opleiding verplaatst van een cluster van voormalig NHL met voornamelijk bedrijfskundige opleidingen naar de al bestaande Thorbecke Academie, waar de bacheloropleidingen Integrale Veiligheidskunde, Bestuurskunde en European Studies al toebehoorden. Ook de onderzoeksgroep Cybersafety maakt deel uit van de Thorbecke Academie. Binnen de Academie is het afgelopen jaar de basis gelegd voor verdere samenwerking tussen de opleidingen om elkaar verder te versterken. Ook wordt ingezet op de implementatie van het nieuwe onderwijsconcept van de fusiehogeschool: Design Based Education (DBE), zie verder bij standaard 2.

De opleiding heeft de afgelopen jaren verschillende veranderingen ingezet. De opleiding heeft in het Landelijk overleg opleidingen HBO-Rechten (LOO) actief bijgedragen aan de totstandkoming van het nieuwe *Landelijk Beroeps- en opleidingsprofiel HBOR 2025*, dat begin 2019 is vastgesteld. De opleiding heeft haar profilering expliciet gemaakt en ook de koppeling van de competenties met het eindniveau: wanneer wordt welke competentie op eindniveau getoetst. Verder heeft de opleiding in het afstudeertraject meer varianten aangebracht (zie standaard 4). De SLB-leerlijn is nu doorlopend en de onderzoeksleerlijn is verder aangescherpt. De opleiding is inmiddels begonnen met de implementatie van DBE.

Het team van de opleiding heeft recentelijk een SWOT-analyse gemaakt met daarin de volgende sterke punten: praktijkgerichtheid, een deskundig, betrokken en creatief team en de Juridische Ateliers in de eerste twee jaar, zie voor het laatste verder standaard 2. De opleiding ziet kansen in de bijdrage aan regionale vraagstukken en in verdere internationalisering. De verbeterpunten zijn volgens de opleiding het beperkte minoraanbod en de vrij grote uitstroom uit het eerste jaar, die de afgelopen jaren rond de 47% was. De concurrentie met andere juridische opleidingen in het Noorden vormt een bedreiging voor de opleiding. Naar aanleiding van deze SWOT-analyse heeft de opleiding inmiddels diverse maatregelen genomen. Zo zijn vanaf het studiejaar 2019 – 2020 alle derdejaars minoren van de Thorbecke Academie opengesteld voor HBO-Rechten studenten. De opleiding doet nader onderzoek naar de uitstroom uit het eerste jaar om een betere aanpak hiervan op te kunnen zetten. Ook heeft de opleiding de banden met het regionale beroepenveld verder aangehaald om het komende studiejaar meer professionaliseringsactiviteiten aan het werkveld aan te gaan bieden.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn gebaseerd op de competenties van het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012*. Deze competenties, met de bijbehorende beroepsrollen en beroepscontexten, geven volgens het panel een duidelijk beeld van waaraan studenten aan het eind van de opleiding als beginnend beroepsoefenaar moeten voldoen. De competenties zijn passend voor de beroepspraktijk en sluiten aan bij de verwachtingen van het werkveld. Het (internationale) hbo-niveau is volgens het panel voldoende aangetoond doordat de competenties zijn gerelateerd aan de Dublin descriptoren. Het panel vindt de visie van de opleiding op het beroep opportuun en actueel. De inhoudelijke profilering van de opleiding, met veel aandacht voor het NHL Stenden thema Vital Regions, kan volgens het panel scherper. De opleiding volgt het landelijk profiel nauwgezet. Het panel is van mening dat de eigen competenties “sociaal communicatief” en “zelfsturing” eigenlijk al verweven zijn met de landelijke competenties en daarmee niet echt onderscheidend zijn. Er is goede afstemming met het werkveld over de beoogde leerresultaten en de profilering. De opleiding heeft een zeer betrokken en deskundige Werkveldadviescommissie, die een brede samenstelling kent.

Onderbouwing

Beroepsbeeld

Het panel vindt dat de opleiding een duidelijke, opportune en actuele visie heeft op de functie van de hbo-jurist en op het werkveld. De hbo-jurist afkomstig van NHL Stenden is volgens de opleiding een beroepsprofessional die zelfverzekerd het werkveld instapt. Het is een praktijkgerichte jurist door zijn stevige kennisbasis, ontwikkelde vaardigheden en ervaring met en in de praktijk. Als beroepsbekwaam juridische professional is hij na vier jaar direct en breed inzetbaar in het werkveld. Door zelfkennis, -reflectie en vakoverstijgend denken en handelen heeft hij een stevig professionele identiteit. Stevig omdat hij weet wie hij is, weet wat hij kan en weet welk belang dit dient. De combinatie van kennis en vaardigheden stelt de hbo-jurist in staat om het recht te interpreteren, toe te passen en zo de praktische rechtstoepassing te faciliteren

De hbo-juristen die aan NHL Stenden afstuderen, komen in diverse functies terecht, in zowel organisaties met een juridisch primair proces als organisaties met een niet-juridisch primair proces. Bij de eerste groep gaat het om de rechterlijke macht (bijvoorbeeld als parketmedewerker of gerechtssecretaris), de advocatuur (rolmedewerker, paralegal, professional support lawyer, procesvertegenwoordiger), notariaat (juridisch medewerker), deurwaarderskantoren (juridisch medewerker), rechtsbijstandsverzekeraars en juridische adviesbureaus. Voorbeelden van organisaties met een niet-juridisch primair proces zijn het openbaar bestuur, bedrijfsleven, bank-

en verzekeringswezen en non-profit organisaties, zoals zorginstellingen en woonstichtingen. Het gaat hierbij om functies als beleidsmedewerker of ambtelijk secretaris.

De opleiding onderkent de actuele ontwikkelingen in het werkveld, zoals beschreven in het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012* en dat van 2025. De voortgaande juridisering van de samenleving leidt tot een groter beroep op de capaciteit van het juridisch werkveld, dat op zijn beurt leidt tot een voortschrijdende functiedifferentiatie in dit werkveld. Dit is de belangrijkste oorzaak van de toenemende vraag naar hbo-juristen. Andere belangrijke ontwikkelingen in het verlengde van de toenemende juridisering zijn de grotere rol van alternatieve geschillenbeslechting zonder tussenkomst van de rechter, meer aandacht voor risicomanagement, andere regelgeving en regulering, en meer toezicht en handhaving. Verdere digitalisering en internationalisering vormen ook belangrijke ontwikkelingen in het werkveld van de hbo-jurist.

Beoogde leerresultaten

De opleiding heeft haar beoogde leerresultaten gebaseerd op de competenties van het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012*. In dit document hebben de Nederlandse opleidingen HBO-Rechten gezamenlijk het beroepsprofiel, de functies, de beroepsrollen, de competenties en de internationale positie van de hbo-jurist beschreven. Bij de ontwikkeling van het profiel zijn de werkveldadviescommissies van de opleidingen en diverse landelijke werkveldorganisaties geraadpleegd. Het gaat om de volgende competenties:

1. *Juridisch analyseren*
2. *Adviseren*
3. *Vertegenwoordigen*
4. *Beslissen*
5. *Reguleren*
6. *Dossiermanagement*
7. *Organiseren.*

Aan de zeven landelijke competenties heeft de opleiding twee eigen competenties toegevoegd:

8. *Sociaal communicatief*
9. *Zelfsturing.*

De opleiding heeft per competentie, met behulp van de taxonomie van Bloom, op elk leerniveau indicatoren geformuleerd, die als leerresultaten per niveau kunnen worden gezien. Deze gebruikt de opleiding in toetsmatrijzen en beoordelingsformulieren om het gewenste niveau te kunnen toetsen. Daarnaast zijn bij elke competentie voorbeelden van beroepsproducten beschreven.

In december 2018 heeft het Landelijk Opleidingen Overleg HBO-Rechten (LOO) een nieuw, geactualiseerd beroepsprofiel opgesteld. Dit heeft overigens niet geleid tot majeure wijzigingen.

De beoogde leerresultaten zijn volgens het panel helder geformuleerd en passend bij de beroepspraktijk en de functies waar de opleiding voor opleidt. De competenties in het landelijk profiel en de aanvullende, eigen competenties van de opleiding sluiten aan op de Dublin descriptor en de hbo-bachelor standaard, waarmee het (internationale) hbo-niveau is aangetoond.

Profilering

Inhoudelijk wil de opleiding zich profileren door aansluiting bij één van de zwaartepunten van NHL Stenden: Vital Regions. Door middel van onderwijs en onderzoek wil NHL Stenden het innovatieve vermogen van de regio vergroten. Met de opleiding is het panel van mening dat de opleiding qua doelstelling en inhoud goed aansluit bij het bijdragen aan een vitale regio. HBO-Rechten kan een belangrijke juridische bijdrage leveren aan actuele regionale vraagstukken. De opleiding wil de aansluiting op het zwaartepunt Vital Regions verder intensiveren en borgen in het onderwijs en onderzoek. Het panel is van mening dat de opleiding met deze ontwikkeling een voor haar relevante en interessante weg is ingeslagen. Dit geldt ook voor de profilering met een ander thema: alternatieve geschillenbeslechting. Alles overziend vindt het panel toch dat de profilering van de opleiding scherper kan. De opleiding volgt het landelijk profiel nauwgezet. De extra competenties “sociaal communicatief” en “zelfsturing” vindt het panel eerder inherent aan de landelijke competenties en daarmee onvoldoende onderscheidend. Het panel wil de opleiding aansporen meer eigen elementen aan de competentieset toe te voegen.

Afstemming met het werkveld

Het panel constateert met genoegen dat de opleiding veel contacten onderhoudt met het werkveld. De opleiding heeft het werkveld actief betrokken bij de afstemming over de beoogde leerresultaten en betreft het werkveld bij de actualisering hiervan. Zo heeft de opleiding begin 2017 een enquête uitgezet onder stage- en afstudeerorganisaties over welke beroepstaken/vaardigheden de kern vormen van het werk van hbo-juristen. De uitkomsten hiervan sluiten naadloos aan bij de competenties zoals hierboven beschreven.

De opleiding mag zich volgens het panel verheugen in een zeer betrokken en deskundige Werkveldadviescommissie (WAC), zo blijkt uit recente notulen van de WAC en uit het gesprek dat het panel had met vertegenwoordigers van de WAC. Sinds de start van de opleiding is de WAC intensief betrokken bij de opzet, inhoud en validatie van het curriculum. De WAC vergadert minimaal vier keer per jaar met de teamleider en enkele docenten. De leden vertegenwoordigen verschillende organisaties uit het beroepenveld: notariaat, advocatuur, Juridisch Loket, UWV, rechtbank, belastingdienst en lokale overheden. Tijdens de vergaderingen worden de opleidingsdocumenten, onderwijsontwikkelingen en het eindniveau geëvalueerd en besproken. De leden van de WAC en hun organisaties leveren ook een structurele bijdrage aan het onderwijs door het begeleiden van stagiaires, afstudeerders en het geven van gastcolleges en workshops. Verder werkt de opleiding structureel samen met diverse strategische partners in de regio op het gebied van stages en afstudeeropdrachten. Docenten hebben veelvuldig contact met juridische professionals die studenten begeleiden. Ook op deze wijze houdt de opleiding zicht op de ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Het panel is concluderend positief over de aard en intensiteit van het contact dat opleiding met het werkveld onderhoudt.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Het programma sluit goed aan bij de beoogde leerresultaten. Het programma is uitdagend, breed, praktijkgericht en geeft studenten een goede kennisbasis mee. Het panel heeft hier veel waardering voor. Er is nauwe aansluiting met de praktijk door het werken aan beroepsproducten vanaf jaar 1, praktijkcasuïstiek in de kennisvakken, de inzet van gastsprekers uit de praktijk, excursies, de derdejaars stage en de afstudeerstage. Vanaf het begin van opleiding is er veel aandacht voor juridisch onderzoek en het ontwikkelen van een onderzoekende houding. Studenten worden op deze wijze goed voorbereid op het doen van praktijkgericht onderzoek. Internationalisering is voldoende in het programma geborgd. Het minoraanbod mag van het panel en de studenten ruimer. De opleiding werkt hier inmiddels aan.

Het panel vindt dat de opleiding een heldere, activerende didactische aanpak gebruikt, die goed aansluit bij de beoogde leerresultaten. Studenten geven aan dat ze zich goed uitgedaagd en geactiveerd voelen. De Juridische Ateliers in jaar 1 en 2 dragen daar in belangrijke mate aan bij. Studenten werken hier met docenten en het werkveld aan concrete beroepsproducten voor dat werkveld. Ook het didactisch concept DBE draagt bij aan het zelfsturend, actief leren van de student en aan de praktijkgerichtheid van de opleiding. De opleiding implementeert dit concept op ondogmatische wijze en durft daarbij pragmatische keuzes te maken. De begeleiding van studenten is goed opgezet en werkt in de praktijk prima. De opleiding mag zich verheugen in een goed en toegewijd docententeam. De docenten van de opleiding zijn hoog gekwalificeerd, deskundig, enthousiast, betrokken en zeer toegankelijk voor studenten. Zij zijn initiatiefrijk, hebben lef en veel passie voor het vak en het onderwijs.

Onderbouwing

Opzet programma

De opleiding biedt volgens het panel een overzichtelijk en inhoudelijk goed programma. Het curriculum is opgebouwd in drie fasen met corresponderende leerniveaus: de propedeuse (niveau 1), de hoofdfase (jaar 2 en 3, niveau 2) en de afstudeerfase (leerniveau 3). Voor een globaal overzicht van het curriculum, zie onderstaand schema.

Propedeuse, niveau 1	Hoofdfase, jaar 2, niveau 2
S1 Module 1. Atelier Juridisch Loket (15EC)	S3 Module 5 Atelier werken in bedrijf (15EC)
S1 Module 2. Atelier Ondernemen (15EC)	S3 Module 6 Atelier werken in bedrijf (15EC)
S2 Module 3 Atelier Overheid (15EC)	S4 Module 7 Atelier Huwen en erven (15EC)
S2 Module 4 Atelier Misdaad en straf (15EC)	S4 Module 8 Atelier Huwen en erven (15EC)
	Aanvullend ivm premaster Route Governance & law in a digital Society (RuG)
Hoofdfase , jaar 3, niveau 2*	Afstudeerfase, jaar 4, niveau 3
S5 Module 9 Keuze (stage, keuzeminor/premaster minor, Grand tour, exchange), preschakel Ru	S7 Module 11 Keuzeminor op niveau 3 (Premaster minor)
S6 Module 10 Keuze (stage, keuzeminor/premaster minor, Grand tour, exchange), preschakel RuG	S8 Module 12 Afstuderen

De leerdoelen zijn per onderwijseenheid geformuleerd in de modulehandleidingen en in de Onderwijscatalogus en zijn gekoppeld aan de competenties plus de indicatoren op het betreffende niveau. Voor de inrichting van het onderwijs gebruikt de opleiding een leerlijnenmodel met de volgende leerlijnen:

- conceptuele leerlijn voor het verwerven van theoretische kennis;
- vaardighedenleerlijn, waarin studenten de vereiste vaardigheden leren;
- studieloopbaanleerlijn gericht op de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student;
- integrale leerlijn, waarin de kennis, praktische vaardigheden en de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student samenkomen;
- onderzoeksleerlijn gericht op de onderzoeksvaardigheden en onderzoekende houding van de student.

Met de invoering van het DBE-onderwijsconcept werkt de opleiding aan integratie van de integrale, conceptuele en vaardighedenleerlijn.

Didactisch concept

De opleiding hanteert diverse werkvormen, waarvan de Juridische Ateliers in de eerste twee jaar de belangrijkste is. Dit is een werkvorm waarin de studenten 'leren werken en leren leren' en de opleiding de praktijk naar binnen haalt. Het gaat hierbij om zelfstandig werken, samenwerken en kennismaken met de beroepspraktijk. Eens per week werken studenten een dag (jaar 1) of dagdeel (jaar 2) met docenten en vertegenwoordigers uit het werkveld aan actuele vraagstukken uit de beroepspraktijk van een bepaald rechtsgebied. De Ateliers bieden studenten ook de mogelijkheid om een typische werkdag van een hbo-jurist in simulatie te ervaren. De studenten werken in groepsverband aan in de praktijk voorkomende beroepsproducten en integreren hierin opgedane kennis en vaardigheden uit de ondersteunende vakken, flankerend onderwijs. In het flankerend onderwijs biedt de opleiding hoor- en werkcolleges aan, practica, trainingen, workshops en excursies.

De opleiding richt zich ook op implementatie van het onderwijsconcept DBE. De uitgangspunten van DBE zijn: multidisciplinaire samenwerking, design thinking, persoonlijke groei en

duurzaamheid. Dit concept past in een sociaal-constructivistische visie op leren, waarbij ervaren leren centraal staat. Methodische interactie met de praktijk en inter- en multidisciplinaire projecten zijn belangrijke elementen van DBE. Het gaat uit van het zelflerend vermogen van studenten, stimuleert een proactieve studiehouding en is opdracht- en praktijkgericht. De opleiding is begonnen met de invoering van verschillende DBE-elementen in de eerstejaars Ateliers in het studiejaar 2018 – 2019. Docenten hebben trainingen gevolgd om DBE in het onderwijs te implementeren. Uit evaluaties van de eerste ervaringen met DBE heeft de opleiding geconcludeerd dat de kennisvakken op een meer traditionele wijze zullen worden aangeboden met DBE-elementen waar mogelijk. Op deze wijze wil de opleiding blijven zoeken naar een voor haar passende implementatie van DBE. Er loopt ook hogeschool breed een onderzoek naar de effecten van de invoering van DBE, waarbij de opleiding HBO-Rechten een focusopleiding is.

Het panel vindt dat de opleiding een heldere, activerende didactische aanpak gebruikt, die goed aansluit bij de beoogde leerresultaten. De Ateliers in de eerste twee jaar zijn in de ogen van het panel een aantrekkelijke werkvorm, omdat deze aanzetten tot actief leren en studenten goed zicht geven op de beroepspraktijk. Studenten zijn ook enthousiast over de Ateliers. De Ateliers brengen hen dicht bij de praktijk en zijn daardoor zeer motiverend. Zij vinden het flankerend onderwijs goed op de Ateliers afgestemd: “Je kunt de theorie direct toepassen in het Atelier”. Het panel vindt DBE eveneens een aantrekkelijk model, omdat het appelleert aan het zelfsturend vermogen van de student, een proactieve studiehouding stimuleert en ook aanzet tot samenwerking. Het panel waardeert het dat de opleiding DBE niet dogmatisch implementeert, maar hierbij ook eigen keuzes durft te maken, zoals het aanbieden van kennisvakken op een meer traditionele wijze.

Inhoud programma

Kennis en vaardigheden

In de eerste twee jaar vormen de Ateliers het ankerpunt van het curriculum. In elk Atelier staat een rechtsgebied centraal, zoals privaatrecht, publiek recht, strafrecht, arbeidsrecht en personen- en familierecht. Studenten werken hierin aan beroepsproducten die aan het specifieke rechtsgebied zijn gerelateerd. Op deze wijze krijgt de student inzicht in de verschillende rechtsgebieden. In de Ateliers integreren studenten kennis en vaardigheden die in ondersteunende vakken worden aangeboden. Bij de kennisvakken gaat het niet alleen om juridische kennis, zoals Burgerlijk recht, Staatsrecht, Ondernemingsrecht en Arbeidsrecht, maar ook om ondersteunende kennisvakken, zoals Bedrijfseconomie, Ethiek, Beleidskunde en Organisatie & Management.

Bij de vaardigheden gaat het om onderdelen als Juridische vaardigheden, Juridische gesprekken, Juridisch dossiermanagement en om meer algemene vaardigheidsvakken, zoals Presenteren, Sociaal communicatief handelen, Adviseren, Beslissen, Onderhandelen en Conflicthantering. Verder is er aandacht voor Taalbeheersing, Engels, Legal English en Juridisch onderzoek.

Kennismaking met de praktijk

Vanaf het begin van hun studie maken studenten intensief kennis met de beroepspraktijk. In de eerste twee jaar in de Ateliers en door excursies, gevolgd door de stage in het derde jaar en het afstuderen in jaar 4, waarbij studenten praktijkgericht onderzoek doen in opdracht van een externe opdrachtgever. Voor de invulling van het afstudeertraject, zie standaard 4. In jaar 3, in

het vijfde of zesde semester, loopt elke student een stage van twintig werkweken, minimaal 720 uur. Dit is een meewerkstage waarin zij zich kunnen oriënteren op hun latere beroepenveld. De student werkt binnen het bedrijf aan de dagelijkse werkzaamheden en levert tijdens zijn stage ten minste acht juridische producten op.

Onderzoek

Het onderzoekend vermogen is vanaf het eerste jaar ingebed in de onderzoeksleerlijn. Uitgangspunt hierbij is dat onderzoek eerder middel is dan doel. In het eerste en tweede jaar volgen studenten twee modules Juridisch onderzoek. Deze modules zijn specifiek gericht op het aanleren van onderzoeksvaardigheden die als middel en instrument dienen voor het verrichten van praktijkgericht juridisch onderzoek, van kleine juridische vraagstukken tot praktijkgerichte onderzoeken in de Ateliers. Studenten oefenen met het maken van een goede probleemanalyse, het maken van een onderzoeksplan en het selecteren, toepassen en verantwoorden van het gebruik van primaire rechtsbronnen en methoden. In de minoren in jaar 3 en 4 en bij het afstuderen brengen studenten de verworven onderzoeksvaardigheden in diverse onderzoeken in de praktijk. Voor de verbinding van onderwijs en praktijkgericht onderzoek speelt de samenwerking met het lectoraat Cybersafety van de Thorbecke Academie een belangrijke rol. Een docent van de opleiding is verbonden aan dit lectoraat en verricht onderzoek voor verschillende externe opdrachtgevers. Studenten van de opleiding kunnen afstuderen op deelonderwerpen van lopende onderzoeken. Andersom levert het lectoraat vraagstukken aan die binnen de minoren door studenten worden onderzocht.

Internationalisering

Het programma kent diverse internationale elementen. In de juridische vakken wordt waar nodig een verbinding gelegd met Europees recht en Internationaal recht. Daarnaast staan er modules Engels, Legal English en intercultural skills op het programma. In het tweede jaar is er een excursie naar Londen. Verder kunnen studenten de minor International Law volgen in het vierde jaar. De *Grand Tour* vormt een andere vorm van internationalisering. Dit biedt een internationaal netwerk van de international Campussen van NHL Stenden aan studenten, maar ook aan personeelsleden en werkvelden. In het derde of vierde jaar kunnen studenten minoren of modules volgen op één of meer van de internationale locaties van NHL Stenden: Qatar, Bali, Thailand of in Zuid-Afrika. Ook de stage en het afstuderen bieden studenten de mogelijkheid tot internationale inkleuring, bijvoorbeeld qua onderwerp, door een opdracht voor een buitenlandse of internationaal opererende opdrachtgever of een (afstudeer)stage in het buitenland.

Alternatieve geschillenbeslechting

In het curriculum is door alle jaren heen aandacht voor kennis en vaardigheden op het gebied van alternatieve vormen van geschillenbeslechting. De opleiding sluit hiermee aan bij recente ontwikkelingen in de rechtspraktijk. In de Ateliers zijn er trainingen en gastlessen van mediators uit de praktijk op het gebied van mediation en conflicthantering. Op het eindniveau moeten studenten in de rol van mediator partijen bij een conflict naar een 'win-win' oplossing kunnen begeleiden. Dit tonen ze in een van de vierdejaars minoren met een mediationvoorstel aan en tijdens een live assessment, waarin ze aan de hand van een vooraf opgenomen rollenspel reflecteren op hun rol als mediator. Gezien het belang van dit onderwerp, onderzoekt de opleiding om hier een aparte leerlijn voor in te richten of een aparte minor op eindniveau.

Keuzemogelijkheden

De opleiding heeft een beperkt minoraanbod. De opleiding zelf kent slechts één derdejaars minor, Recht & Internet. Met ingang van het studiejaar 2019 – 2020 stelt de opleiding het volledige derdejaars minoraanbod van alle opleidingen van de Thorbecke Academie open voor de HBO-Rechten studenten. Zoals in de paragraaf *Internationalisering* is aangegeven, zijn er ook internationale keuzemogelijkheden. De opleiding kent geen afstudeerrichtingen, maar biedt studenten de mogelijkheid om op eindniveau zich te specialiseren. Dit kan door in het eerste semester van het vierde studiejaar één van de volgende minoren te volgen: International Law, Recht, Bestuur & Veiligheid of Cybersafety.

Voor studenten die na afronding van hun opleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) de master Governance & Law in Digital Society of de master Recht en Bestuur willen volgen, heeft de opleiding in samenwerking met de opleiding Bestuurskunde van de Thorbecke Academie en de RuG een doorstroomprogramma ontwikkeld. In dit programma volgen studenten in het derde en vierde jaar twee verplichte minoren en in jaar twee het extra vak Staatsrecht. Succesvolle afronding van deze premasterroute geeft direct toegang tot de twee genoemde masters van de RuG. Alleen goed gemotiveerde studenten die gemiddeld ten minste een 7 staan worden tot de premasterroute toegelaten.

Het panel oordeelt positief over het programma. Het is uitdagend, breed, praktijkgericht en kent een goede balans tussen theorie en praktijk. Studenten beamen dit, zo blijkt uit het studentenhoofdstuk van het Zelfevaluatie rapport en uit de gesprekken die het panel met studenten had. Uit de laatste NSE blijkt dat 78% van de studenten (zeer) tevreden is over de opleiding. De relatie tussen beoogde leerresultaten en de leerdoelen van de onderwijseenheden is helder en expliciet gemaakt in de beschrijvingen van de onderwijseenheden.

Het programma biedt volgens het panel ruime mogelijkheden voor kennismaking met de beroepspraktijk; al vanaf het begin van de opleiding door het werken aan beroepsproducten voor externe opdrachtgevers tot aan de stage en afstudeerstage in jaar 3 en 4. Daarnaast zijn er regelmatig colleges van gastsprekers uit de beroepspraktijk en praktijkexcursies. Ook brengen docenten veel casuïstiek uit de praktijk in de theorievakken in. De onderzoeksleerlijn steekt volgens het panel goed in elkaar. Het panel onderschrijft het uitgangspunt van de opleiding dat onderzoek eerder middel is dan doel. Vanaf het begin werkt de opleiding stevig aan de ontwikkeling van een onderzoekende houding bij studenten. Studenten zijn goed voorbereid op het doen van juridisch onderzoek, zo blijkt onder meer uit de afstudeerrapporten. In het programma is er voldoende aandacht voor internationale aspecten. De profilering met het onderwerp alternatieve geschillenbeslechting maakt de opleiding duidelijk waar. De belangrijkste kanttekening die het panel bij het programma wil maken, heeft betrekking op het beperkte minoraanbod. Studenten pleiten voor een breder minoraanbod; een pleidooi dat het panel graag ondersteunt. De opleiding onderkent overigens deze beperking, zie ook *Schets van de opleiding*.

Begeleiding

In de begeleiding staan studieloopbaanoriëntatie en persoonlijke en professionele ontwikkeling centraal. Vanaf dag één tot aan het eind van de studie heeft elke student dezelfde vaste studieloopbaanbegeleider (SLB'er). In de studieloopbaanleerlijn werkt de student aan de competentie Zelfsturing. De student reflecteert jaarlijks op het behalen van deze competentie op

het betreffende niveau in een assessment met de SLB'er op basis van een persoonlijk ontwikkeldocument. In het eerste en tweede jaar zijn er klassikale SLB-bijeenkomsten en individuele gesprekken. In het eerste jaar staat de oriëntatie op studie en beroep centraal. In het tweede jaar staan de verdere studiekeuzes op de agenda: minoren, stage- en afstudeerplaats. Ook in het derde en vierde jaar zijn er vaste contactmomenten met de SLB'er, zodat studenten bij de individuele leerroutes die ze dan volgen de betrokkenheid bij de opleiding niet kwijtraken. Dit lijkt volgens de opleiding de studievoortgang en –houding bij de derde- en vierdejaars te bevorderen. De opleiding voert een actief en succesvol beleid gericht op het terugdringen van het aanzienlijke aantal van rond de 40 langstudeerders, met intensieve monitoring en begeleiding. Het decanaat van NHL Stenden is beschikbaar om de student te helpen bij meer algemene, opleidingsoverstijgende problematiek.

Met de studenten is het panel van mening dat de studiebegeleiding goed is vormgegeven en in de praktijk ook goed werkt. Studenten zijn ingenomen met de grote betrokkenheid en laagdrempeligheid van de SLB'ers en met feit dat zij dezelfde SLB'er hebben gedurende hun hele opleiding.

Docenten

Aan de opleiding zijn achttien docenten verbonden (13,8 fte): vijftien juristen, een arbeids- en organisatiepsychologe, een docente Nederlands en een docente Engels. Alle docenten beschikken over een mastergraad en zijn didactisch geschoold, met ten minste de Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid (BDB). Voor specifieke vakken, zoals Bedrijfseconomie, zet de opleiding docenten van andere opleidingen in. Met het eigen team en aanvullende docenten is het programma goed afgedekt. Alle docenten hebben ervaring in het (juridisch) werkveld opgedaan of zijn daarin nog steeds actief. De docenten verzorgen allen onderwijs, participeren in verschillende commissies en vervullen coördinerende taken. Het team ervaart op deze wijze een gedeelde verantwoordelijkheid voor de opleiding. Docenten houden hun vak bij en houden voeling met de praktijk door eigen werkzaamheden in de beroepspraktijk, literatuurstudie, het bijwonen van congressen en studiedagen, gerichte scholing en door de begeleiding van stages en afstudeeropdrachten.

Studenten oordelen zeer positief over hun docenten, zo blijkt uit de NSE, het studentenhoofdstuk in het Zelfevaluatierapport en uit de gesprekken van het panel met studenten. Zij hebben vooral veel waardering voor de deskundigheid van hun docenten, hun actuele verbinding met de beroepspraktijk en hun grote betrokkenheid en inzet. Het panel heeft een zeer deskundig, gedreven en goed gekwalificeerd team van docenten leren kennen met lef en een grote passie voor het vak en het onderwijs. Het team is zeer gemotiveerd, gretig, staat voor haar zaak en is initiatiefrijk. De docenten werken hard, zijn goed op elkaar ingespeeld en letten goed op elkaar als het bijvoorbeeld gaat om werkdruk. De docenten zijn tevreden over hun werkomgeving en over hun professionele ontplooiingsmogelijkheden.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De opleiding beschikt over een goed toetssysteem, dat helder in elkaar steekt. De toetsen passen bij de werkvormen, het niveau en de inhoud van het programma. Er is daarmee ook een goede mix van toetsvormen. De navolgbaarheid van de beoordelingen is volgens het panel nog voor verbetering vatbaar en kan consistentier. Hoewel studenten tevreden zijn over de informatievoorziening over de toetsing, ziet het panel hierbij toch ruimte voor verbetering. Voor de meeste toetsen zijn toetsmatrijzen beschikbaar. Deze moeten volgens het panel echter in alle gevallen beschikbaar zijn. Studenten zijn zeer tevreden over de voorbereiding op de toetsen, de beoordeling en de feedback. De kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen is goed opgezet en werkt in de praktijk adequaat. Het panel spoort de opleiding aan om het gebruik van het vier-ogen-principe verder uit te breiden naar ook een consequente toepassing hiervan bij de beoordeling van kleinere kennistoetsen. Het panel wil de examencommissie adviseren zich meer te richten op een pro-actieve insteek en meer haar eigen agenda te bepalen.

Onderbouwing

Toetsbeleid

Het toetsbeleid van de opleiding is gebaseerd op het *NHL-toetskader 2016 – 2019*. Het panel vindt het van belang dat de opleiding duidelijk heeft gekozen voor het uitgangspunt 'Toetsen om te leren'. Feedback maakt het leren actief, aldus de opleiding. Naast de summatieve functie van toetsen is de formatieve functie ervan volgens de opleiding minstens zo belangrijk. Het grote belang dat opleiding hecht aan deze formatieve functie sluit goed aan bij het DBE-concept. Een kenmerk van DBE is dat de student ruimte krijgt om te leren van 'fouten'. In de Ateliers krijgen studenten bijvoorbeeld uitvoerige feedback van docenten, het werkveld en van elkaar op hun beroepsproducten en de presentatie ervan. Studenten geven elkaar ook feedback op het gebied van samenwerken. Dit noteren zij in hun samenwerkingsportfolio. Ook in de laatste jaren (stage, minoren, afstuderen) krijgen studenten veel feedback, van docenten, bedrijfsbegeleiders en van elkaar. Van derde- en vierdejaars studenten verwacht de opleiding echter wel meer initiatief voor het vragen van feedback.

Uitvoering

De opleiding gebruikt diverse toetsvormen, afhankelijk van de te toetsen leerdoelen en werkvormen. Bij het bepalen van de toetsvorm maken de examinatoren gebruik van de *Catologus van toetsvormen*. De opleiding onderscheidt competentietoetsen, kennistoetsen, vaardigheidstoetsen en ontwikkelingsgerichte toetsen. In de competentietoetsen toont de student één of meer competenties aan op één van de verschillende niveaus (Basic, Intermediate en Bachelor). Het gaat hierbij om productbeoordelingen (beroepsproducten), performance

assessments en portfolio-assessments. In schriftelijke kennistoetsen (mc-toets en open-vragen-toets) gaat het om het toetsen van kennis, inzicht en toepassing ervan en in mondelinge kennistoetsen en essays ook om het integreren en wegen. Bij de vaardigheidstoetsen, observaties, productbeoordelingen en reflectieverslagen, gaat het respectievelijk om de interactieve, cognitieve en reactieve vaardigheden. In het ontwikkelingsgericht assessment wordt de competentieontwikkeling van de student beoordeeld aan de hand van een ontwikkelingsgericht portfolio. Bij het ontwikkelen van de toetsen wordt steevast de toetscyclus doorlopen. In het *Toetsplan* staat van elke toets de toetsvorm vermeld, de toetsduur, cesuur, weging, herkansingsmogelijkheden en de examinerator(en). Voor de meeste toetsen zijn toetsmatrijzen beschikbaar. Elke toets wordt jaarlijks twee keer aangeboden.

Het panel heeft een representatieve selectie van toetsen ingezien met bijbehorende uitwerkingen van studenten en beoordelingen. De toetsen zijn volgens het panel van goed niveau en sluiten goed aan bij de leerdoelen, competenties en de werkvormen van de betreffende vakken. De opleiding hanteert daardoor een goede mix van toetsvormen, aldus het panel. De navolgbaarheid van de beoordelingen is volgens het panel voor verbetering vatbaar en kan consistentener. Studenten oordelen positief over de toetsing en beoordeling. Zij vinden de toetsinformatie helder, het niveau van de toetsen goed aansluiten op de lesstof en de voorbereiding op de toetsing goed. Ook de beoordeling vinden zij eerlijk. Studenten zijn ingenomen met de oefentoetsen die de opleiding in de meeste gevallen aanbiedt. Ook oordelen zij positief over de feedback bij de toetsing. Het panel is van mening dat de informatievoorziening rond de toetsing voor verdere verbetering vatbaar is. De informatie over de toetsing in de beschrijvingen van de onderwijseenheden (OWE's) is zeer summier. Voor de meeste toetsinformatie moet de student een ander document raadplegen, het *Toetsplan*. Handiger is om alle toetsinformatie in één document te plaatsen: de beschrijvingen van de OWE's. Ook wil het panel de opleiding aansporen voor alle toetsen een toetsmatrijs beschikbaar te stellen.

Borging

De opleiding zet verschillende middelen in voor de borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling. De opleiding past zoveel mogelijk het vier-ogen-principe toe; bij schriftelijke toetsen bij de toetsconstructie, maar minder bij de beoordeling. In het derde en vierde jaar past de opleiding het vier-ogen-principe standaard toe bij de beoordeling. Waar mogelijk beoordeelt een examinerator die niet de begeleider van de student is geweest, vooral bij assessments na trainingen en bij onderzoeken en beroepsproducten binnen de stage. Bij de grote onderwijseenheden op eindniveau en bij het afstuderen wordt de beoordeling uitgevoerd door de begeleider en een onafhankelijke examinerator.

De opleiding houdt regelmatig interne kalibreersessies. Zo heeft zij begin 2019 tijdens een kalibreersessie de toetsvorm assessment geëvalueerd. Daarnaast kalibreert de opleiding de eindwerken met twee andere hogescholen: Hogeschool Utrecht en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Ook de Werkveldadviescommissie beoordeelt jaarlijks een aantal eindwerken.

Professionalisering op het gebied van toetsing en beoordeling draagt ook bij aan de kwaliteitsborging op dit gebied. Recentelijk hebben docenten trainingen gevolgd over toetsing en DBE. Ook tijdens studiedagen is er aandacht voor de toetsing. In het studiejaar 2017 – 2018 heeft het team alle toetsvormen geëvalueerd met de vraag of elke toetsvorm bij de kwalificaties

en leerdoelen van het betreffende vak past. Vrijwel alle docenten zijn BKE-gecertificeerd. Uiterlijk eind studiejaar 2019 – 2020 moet dit voor alle docenten gelden. Alle leden van de examencommissie en toetscommissie zijn SKE-gecertificeerd.

De opleidingen van de Thorbecke Academie hebben een gezamenlijke examencommissie. De examencommissie is verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de toetsing en voor de borging van het eindniveau. De reguliere kwaliteitscontrole van de toetsen heeft de examencommissie overgedragen aan de toetscommissie, zie verder hieronder. De examencommissie heeft richtlijnen opgesteld ten aanzien van het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens die aansluiten bij de gangbare kwaliteitseisen: valide, betrouwbaar, transparant en het gebruik van de toetscyclus. Jaarlijks evalueert zij de kwaliteit van het programma van toetsen en de stage- en afstudeerhandleidingen. Het gaat daarbij vooral om de borging van de eindkwalificaties, de onafhankelijkheid van de examinatoren en de helderheid van de beoordelingsprocedure en – criteria. De kwaliteit van de eindwerken toetst de examencommissie, in samenwerking met de toetscommissie, op basis van de evaluatie van de afgesproken werkwijze, en de analyse van de beoordelingen van een aantal individuele eindwerken en de navolgbaarheid van de beoordelingen. Beide commissies evalueren ook de overige toetsonderdelen op eindniveau.

De toetscommissie werkt onder verantwoordelijkheid van de examencommissie. Ook deze commissie opereert op academieniveau. De voorzitter van de toetscommissie is tevens lid van de examencommissie. Elke periode evalueert de toetscommissie steekproefsgewijs toetsen van jaar 1, 2 en 3. De criteria voor de steekproef zijn de spreiding van examinatoren, zodat alle examinatoren aan bod komen; de spreiding van toetsen, zodat alle toetsen binnen vier of vijf jaar aan bod komen; toetsen waarover klachten van studenten bij de examencommissie zijn binnengekomen, nieuwe toetsen en nieuwe docenten. De evaluatie geschiedt aan de hand van kwaliteitseisen met betrekking tot transparantie, validiteit, betrouwbaarheid en de link tussen competenties/(eind)kwalificaties/leeruitkomsten/leerdoelen en beoordelingscriteria. De toetscommissie koppelt de feedback terug aan de docenten in feedbackgesprekken.

Met de hierboven beschreven instrumenten heeft de opleiding volgens het panel de kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen goed opgezet. Uit de gesprekken met betrokkenen en de verslagen van de examencommissie en toetscommissie blijkt dat deze kwaliteitsborging in de praktijk adequaat werkt, waarbij het panel aantekent dat in haar ogen de examencommissie nog verder aan kracht kan winnen door zich in een volgende ontwikkelingsfase zich meer te richten op een pro-actieve insteek en meer haar eigen agenda te bepalen. Het panel spoort de opleiding aan om het gebruik van het vier-ogen-principe verder uit te breiden naar ook een consequente toepassing hiervan bij de beoordeling van kleinere kennistoetsen.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De opleiding toont volgens het panel goed aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd. Het programma en de afstudeerfase bieden daartoe goede garanties. Het panel oordeelt positief over de opzet van de afstudeerfase, met minoren en het afstudeerrapport, waarbij studenten in beide onderdelen competenties op eindniveau aantonen. Studenten en alumni oordelen positief over de voorbereiding op het afstuderen. Op basis van de bestudering van het toetsmateriaal van de minoren en van de afstudeerrapporten, constateert het panel dat de afgestudeerden duidelijk aantonen de beoogde leerresultaten te hebben gerealiseerd. De onderwerpen van de afstudeerrapporten zijn relevant en praktijkgericht. De opzet en de theoretische en methodologische onderbouwing van deze onderzoeken zijn goed. Afgestudeerden komen goed en snel in het werkveld terecht, waar zij positief worden beoordeeld. Alumni oordelen positief over de voorbereiding door hun opleiding op de beroepspraktijk, zeker vanwege de breedte en praktijkgerichtheid van de opleiding.

Onderbouwing

Afstudeerfase

In het vierde jaar toont de student aan beroepsbekwaam te zijn door aan diverse beroepsproducten te werken en deze op eindniveau op te leveren. Dit gebeurt in het zevende semester in samenwerking met andere studenten binnen één van de keuzeminoren (ieder 30 EC): International Law, Recht, Bestuur & Veiligheid en Cybersafety. De student die de premasterroute volgt, neemt deel aan de minor Multilevel Governance. In het laatste semester volgt het afstuderen.

Studenten bereiden zich in jaar drie in de SLB-leerlijn voor op de afstudeerfase en de keuzes die zij daarvoor maken. Hiertoe stellen zij een persoonlijk ontwikkeldocument op dat zij aan hun SLB'er presenteren. Kenmerkend voor de afstudeerfase is de hoge mate van zelfsturing. Zelfstandig werken, eigen keuzes maken en deze kunnen verantwoorden staan in het vierde jaar centraal. Studenten moeten zelf de regie nemen voor de planning. Met de opzet van de afstudeerfase, met de hoge mate van zelfstandigheid, de vele opdrachten met kort op elkaar volgende deadlines en de samenwerking binnen onderzoeksgroepen, wil de opleiding het werk van de hbo-jurist reflecteren. Dit dwingt de student zelfstandig keuzes te maken, belangen van alle betrokkenen te kennen en af te wegen, multidisciplinair samen te werken, conflicten op te lossen en prioriteiten te stellen. De docent heeft hierbij een coachende rol.

De minorhandleidingen en de afstudeerhandleiding bevatten de beschrijving van de betreffende onderwijseenheden en de eisen waaraan de student moet voldoen. Elke minor bevat een onderzoeksopdracht die studenten in groepen uitvoeren, uitmondend in een onderzoeksrapport; een of meer beroepsproducten die de studenten moeten opleveren en een mediation gesprek dat elke student individueel moet voorbereiden en voeren. De student sluit de minor af met een portfolio eindassessment en reflectie. De minoren zijn gekoppeld aan de juridische competenties op eindniveau.

Het afstuderen (30 EC) bestaat uit drie onderdelen: Afstudeerrapport (26 EC), Assessment afstudeerfase (2 EC) en Visie op beroep (SLB) (2 EC). Tijdens het afstuderen voert de student individueel een praktijkgericht juridisch onderzoek uit voor een externe opdrachtgever en levert een of meer beroepsproducten op. Studenten moeten zelf een afstudeerstageplaats vinden met een relevante opdracht, probleemoplossend of vernieuwend. De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden tot een of meer beroepsproducten, meestal in de vorm van een advies waarmee de opdrachtgever direct aan de slag moet kunnen.

Het afstudeertraject begint met het opstellen van het afstudeervoorstel, dat de student ter goedkeuring voorlegt aan de afstudeercommissie. Na goedkeuring wijst de afstudeercoördinator de student een afstudeerbegeleider, tevens tweede examiner, toe. De student is zelf verantwoordelijk voor het maken van afspraken rond de begeleiding. Naast de individuele begeleiding zijn er afstudeerworkshops en kunnen de afstudeerders deelnemen aan wekelijkse intervisiebijeenkomsten. De volgende stap in het afstudeertraject is het Plan van Aanpak, dat de student na de eerste zes weken ter beoordeling voorlegt aan de afstudeerbegeleider en een lid van de afstudeercommissie. De cesuur van deze beoordeling ligt bij 5,5. Het uiteindelijke rapport wordt beoordeeld door de twee examinatoren: de eerste examiner en de afstudeerbegeleider als tweede examiner. Bij een verschil tussen de beoordelingen van beide examinatoren van meer dan een punt of bij een voldoende en onvoldoende beoordeling, schakelt de opleiding een derde examiner in. Het afstudeerrapport wordt op zeven aspecten beoordeeld: probleemanalyse, literatuur & theorie, methodologie, analyse resultaten, conclusie, beroepsproduct en rapportage. Elk aspect moet met ten minste een 5,5 zijn beoordeeld. Het cijfer voor het beroepsproduct heeft een weging van 40%, de overige aspecten ieder 10%.

Het Assessment afstudeerfase bestaat uit een criteriumgericht interview door dezelfde examinatoren als die van het afstudeerrapport. De student kan alleen dit assessment afleggen, indien hij verder alle EC's heeft behaald, inclusief die van het afstudeerrapport en het onderdeel Visie op beroep. Voorafgaand aan het assessment levert de student een portfolio in, tegelijk met het afstudeerrapport. Belangrijke elementen van dit portfolio zijn het evaluatieformulier van de praktijkbegeleider tijdens de afstudeerstage en een reflectie van de student op zijn afstudeerproces. In deze reflectie beschrijft de student per competentie hoe hij deze kan aantonen en welke ontwikkelpunten hij voor zichzelf ziet.

De inrichting van het afstudeertraject vindt het panel zinvol, omdat op deze wijze alle competenties worden getoetst. Het traject van het afstudeerrapport is zorgvuldig opgezet met verschillende go/no go-momenten. De voorbereiding op en de begeleiding bij het afstuderen steken goed in elkaar. De alumni met wie het panel heeft gesproken, beamen dit. Dit geldt ook voor de beoordelingssystematiek met de hantering van het vier-ogen-principe. In het studiejaar 2018 – 2019 heeft de opleiding een alternatieve afstudeerwijze ingevoerd. Naast het bestaande

afstudeertraject met een groot praktijkgericht onderzoek (26 EC) kan de student kiezen voor een kleiner onderzoek (12 EC) met daarnaast het werken aan verschillende voor de dagelijkse praktijk van de opdrachtgever relevante beroepsproducten. De opleiding heeft deze mogelijkheid geïntroduceerd omdat het voor studenten soms lastig blijkt om grote afstudeeropdrachten te vinden. Het panel en het beroepenveld hebben veel waardering voor dit initiatief en vinden dit een mooi voorbeeld van hoe de opleiding steeds zoekt naar wegen om studenten zo goed mogelijk te faciliteren bij hun studie en zo goed mogelijk aan te sluiten bij de praktijk. Het is mooi dat studenten kunnen kiezen tussen verschillende alternatieven.

Kwaliteit afstudeerwerken

Het panel heeft een selectie van vijftien afstudeerrapporten van de laatste twee lichtingen van afgestudeerden bestudeerd met de bijbehorende beroepsproducten en beoordelingen. Deze eindwerken tonen volgens het panel goed aan dat de eindkwalificaties zijn gerealiseerd. De afstudeerrapporten hebben relevante, soms gedurfde, praktijkgerichte onderwerpen. De onderzoeken zijn theoretisch en methodologisch goed onderbouwd en laten zien dat de studenten goed zijn voorbereid op het doen van onderzoek. De navolgbaarheid van de beoordelingen is voor het panel goed. Ook heeft het panel een representatieve selectie van toetsen (tentamens, essays en onderzoeksrapporten en samenwerkingsportfolio's) van de vierdejaars minoren bestudeerd. Het panel oordeelt positief over het niveau hiervan. Van de portfolio's voor het afstudeerassessment die het panel heeft doorgenomen, viel het panel vooral het hoge niveau van de reflecties op.

Functioneren afgestudeerden

Afgestudeerden met wie het panel heeft gesproken, kijken met tevredenheid terug op hun opleiding en vinden deze een goede voorbereiding op de beroepspraktijk én op een universitaire vervolgstudie. Vooral het brede, praktijkgerichte karakter van de opleiding en de kwaliteit van de docenten krijgen veel waardering van de alumni. Er is een goede balans tussen praktijk en theorie. Alumni vinden tevens dat ze in de opleiding goed zijn voorbereid op het doen van juridisch onderzoek. Vertegenwoordigers van het werkveld oordelen positief over de alumni van de opleiding HBO-Rechten van NHL Stenden. Afgestudeerden vinden dan ook goed hun weg in het werkveld.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoende
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Goed
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Goed

De hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van NHL Stenden Hogeschool is een goede, brede opleiding die studenten een goede balans in theorie en praktijk biedt. De toetsing en beoordeling steken goed in elkaar. Studenten krijgen een goede voorbereiding op het doen van praktijkgericht onderzoek, wat zich ook vertaalt in de goede kwaliteit van de afstudeerrapporten. De opleiding mag zich verheugen in een hoog gekwalificeerd, deskundig, betrokken en gepassioneerd docententeam met lef en initiatief. De opleiding maakt veel ontwikkelingen door en durft daarbij duidelijk prioriteiten te stellen. De opleiding is ambitieus en maakt de ambities ook waar. Dit alles gaat gepaard met een zelfkritische houding. Er zijn verder intensieve contacten met het werkveld.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van NHL Stenden Hogeschool als **goed**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen

- Kies het juiste moment en de juiste richting voor het aanzoeken van een lector. Een eigen lectoraat kan de opleiding door middel van praktijkgericht onderzoek helpen bij het borgen van de inhoudelijke keuzes van de komende jaren.

Standaard 1

- Onderzoek hoe de eigen profilering verder kan worden aangescherpt. Neem hierbij gedurfde stappen en probeer hierin gewogen te experimenteren.

Standaard 2

- Verbreed het minoraanbod.

Standaard 3

- Verbeter en centraliseer de informatievoorziening over de toetsing.
- Zorg voor toetsmatrijzen voor alle toetsen.
- Breid het gebruik van het vier-ogen-principe verder uit naar ook een consequente toepassing hiervan bij de beoordeling van kleinere kennistoetsen.
- Verbeter de navolgbaarheid van de beoordelingen.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Programma locatiebezoek visitatie HBO-Rechten d.d. 18 juni 2019

Opleiding	HBO-Rechten	
Datum bezoek	18 juni 2019	
Lokaal	B1029/B1032 (visitatieruimte), B1016 (voorbereidingsruimte) en B1007 (lunchruimte panel)	
Tijdstip	Thema	Deelnemers
8.30-8.45 uur	Welkom en uitleg aanwezige materialen	Opleidingsmanagement: - Directeur Thorbecke Academie - Teamleider HBO-Rechten - Voorzitter Curriculumcommissie HBO-Rechten
08.45-09.15 uur	Presentatie van maximaal 20 minuten door opleiding	Opleidingsmanagement: idem als hierboven
09.15-10.30 uur	Voorbereiding en materiaalbestudering	
10.30-11.00 uur	Rondleiding Virtueel & in TA atelier	Opleidingsmanagement: idem als hierboven
11.00 -11.15 uur	Pauze	
11.15-12.15 uur	Gesprek studenten en alumni	3 Alumni 5 Studenten uit alle jaren
12.15-13.00 uur	Overleg en lunch	
13.00-14.00 uur	Gesprek docenten en examinatoren	- docent, ateliercoördinator, coördinator minor International Law, premaster TA - docent, voorzitter Curriculumcommissie HBO-Rechten - docent, SLB coördinator, studieadviseur, mediator - docent, afstudeercoördinator, international business law - docent, stagecoördinator
14.00-14.30 uur	Gesprek borging	-student en TA OC lid -voorzitter Examencommissie TA -docent, lid Examencommissie -Associate lector, Onderzoeksgroep Cybersafety - docent, lid Opleidings- en toetscommissie TA - docent, afstudeercoördinator, international business law - docent, stagecoördinator

14.30-14.45 uur	Pauze	
14.45-15.15 uur	Gesprek opleidingsmanagement	Opleidingsmanagement: zie hierboven
15.15 -16.00 uur	Gesprek werkveld	<ul style="list-style-type: none"> - stafjurist, Gemeente Leeuwarden, lid Werkveldadviescommissie HBO-Rechten - juridisch medewerker, Het Juridisch Loket, betrokken in het atelieronderwijs - procescoördinator Jeugd, Veiligheidshuis Fryslân - notaris, lid Werkveldadviescommissie HBO-Rechten
16.00-16.30 uur	Eventuele extra gesprekken (zowel opleiding als panel kunnen hiervoor verzoeken doen)	
16.30-17.15 uur	Beoordelingsoverleg panel	
17.15-17.30 uur	Gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling bevindingen	Opleidingsmanagement belangstellenden
17.30-18.15 uur	Ontwikkelgesprek	Alternatieve geschillenbeslechting

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Documentatie voorafgaand aan visitatie beschikbaar gesteld

Standaard 1

- Opleidingsdocument HBO-Rechten 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- Landelijk Beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012
- Eindkwalificaties vanaf het cohort 2015 – 2016 HBO-Rechten

Standaard 2

- Schematische programmaoverzichten 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- Inhoudsbeschrijving onderwijseenheden met leerdoelen en werkvormen, 2018 – 2019
- Literatuurlijsten 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- NSE resultaten 2017 en 2018
- Overzicht van het ingezette personeel

Standaard 3

- Studentenstatuut/Onderwijs- en examenregeling 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- Werkwijze Examencommissie en toetscommissie TA 2018 – 2019
- Kwaliteitscriteria toetsing
- Toetsplan HBO-Rechten 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- Toetsmatrijzen BA 2017 – 2018
- Checklist toets met open vragen
- Checklist toets met meerkeuzevragen
- Catalogus toetsvormen ECMA

Standaard 4

- Afstudeerhandleidingen 2016 – 2017, 2017 – 2018 en 2018 – 2019
- Competentierealisatieformulieren minoren en Pré-schakeltraject
- Minorhandleidingen jaar 3 en 4

Documentatie ter inzage tijdens visitatie

- **Verslagen Werkveldadviescommissie**
Studiejaren: 2018-2019, 2017-2018, 2016-2017
- **Jaarverslagen Examencommissie**
Studiejaren: 2017-2018, 2016-2017
- **Verslagen Opleidingscommissie**
Studiejaren: 2018-2019, 2017-2018, 2016-2017
- **Representatieve set: handboeken, studiemateriaal en toetsen** Zie onderstaand overzicht.
 - **Jaar 1, studiejaar 2018-2019**
 - Handleiding Studieloopbaanbegeleiding
 - Atelier Juridisch Loket en Inleiding Recht als flankerend vak (periode 1)
 - Taalbeheersing 1A, flankerend aan Atelier Juridisch Loket (periode 1)
 - Juridisch Dictee (periode 1)
 - Juridisch Atelier Ondernemen (periode 2)
 - Burgerlijk Procesrecht, flankerend aan Juridisch Atelier Ondernemen (periode 2)
 - Juridisch Atelier Overheid (periode 3)
 - Juridisch Atelier Misdaad & Staf (periode 4)
 - **Jaar 2, studiejaar 2018-2019**
 - Handleiding Studieloopbaanbegeleiding
 - Onderzoeksondersteuning – Plan van Aanpak en nakijkmodel (voorbeeld studentproduct)
 - Leerlijn Onderzoek- Plan van Aanpak: Het verplichte ouderschapsplan, regeling en werking (voorbeeld studentproduct)
 - Juridisch Onderzoek – Plan van Aanpak: Trouwen in gemeenschap van goederen, goede zaak of niet?
 - Juridisch Atelier Arbeid en Omgeving (periode 2)
 - Atelier Huwen en Erven (periode 3 en 4)
 - Legal English, flankerend aan Atelier

- Huwen en Erven (periode 3)
- Belastingrecht, flankerend aan Atelier Huwen en Erven (periode 4)

○ **Jaar 3**

Stage, studiejaar 2017-2018

stagehandleiding en beoordelingsformulieren

Minoren, studiejaar 2017-2018

- Minorhandleiding Recht en internet
- Minor Recht en internet – Portfolio (voorbeeld studentproduct)
- Minor Recht en internet – Onderzoeksrapport (voorbeeld studentproducten)
- Minor Recht en internet – Juridisch draaiboek van de webwinkel (studentproducten)

Studieloopbaanbegeleiding, studiejaar 2018-2019

- Handleiding Studieloopbaanbegeleiding

○ **Jaar 4, studiejaar 2018-2019**

Afstuderen

- Afstudeerhandleiding, studiejaar 2018-2019
- Afstudeerhandleiding, studiejaar 2017-2018
- Afstudeerhandleiding, studiejaar 2016-2017

Minoren

- Modulewijzer Minor Cybersafety: rechtshandhaving in een digitale wereld
- Modulewijzer Minor International Law
- Modulewijzer Minor Recht, Bestuur & Veiligheid

Studieloopbaanbegeleiding

- Handleiding Studieloopbaanbegeleiding, studiejaar 2018-2019
- Handleiding Studieloopbaanbegeleiding,

- studiejaar 2017-2018
- Handleiding Studieloopbaanbegeleiding, studiejaar 2016-2017
 - Studieloopbaanbegeleiding - Portfolio Visie op beroep studiejaar 2018-2019 (voorbeeld studentproduct)
 - Studieloopbaanbegeleiding - Eindportfolio, studiejaar 2017-2018 (voorbeeld studentproduct)
 - Studieloopbaanbegeleiding - Eindportfolio, studiejaar 2016-2017 (voorbeeld studentproduct)

Voorbeelden eindwerken (drie studenten)

- Afstudeerrapporten en beoordeling
- Afstudeerportfolio's
- Eindwerken minoren

Algemene documentatie

- Zelfevaluatie-rapport Bachelor HBO-Rechten voltijd, 14 april 2019
- Coursedocument Bachelor HBO-Rechten voltijd, studiejaar 2018-2019
- Nieuwsbrieven HBO-Rechten, studiejaar 2018-2019
- Catalogus HBO-Rechten, studiejaar 2018-2019
- Onderzoeksleerlijn, studiejaar 1 t/m 4
- Internationalisering: uitwisselingsweek tussen GCU en NHL Stenden "Chinese Dragon & Dutch Lion", studiejaar 2018-2019